

SLOVENIA
S E U R A

Slovenia-Seuran tiedote

Marraskuu / 2017

SISÄLTÄÄ

3.

Sirpa Spoljaric: Alkusanat

5.

Yrjö Lautela: "Kansanmies" Borut Pahor toiselle presidenttikaudelle

7.

Kordelinin säätiön kulttuuripalkinto suomentaja Kari Klemelälle

8.

Martina Siler: Näkikö S Oksanen Melania Trumpissa näytelmän hahmon?

10.

Lena Björklund: Slovenia-Seuran kirjapiiri luotaa Euroopan historiaan

12.

Jani Saxell: Tuomiopäivän karavaani jatkaa vaellustaan ja keväällä 2019 rytisee

15.

Lena Björklund-Tuulikki Fahler: Karstialue karaisee terveystuotteilla ja Vipavan laaksossa kiire hellittää

21.

Aila ja Pentti Tienhaara: Slovenian huiput, atmosfääri ja siisteys tekevät vaikutuksen

Sirpa Spoilaric

Tervetuloa kaikki Slovenian ystävät Slovenia-seuran syystiedotteen 2017 pariin. Tiedotteen kirjoittajat ovat pääasiassa seuran jäseniä. Aineiston on koonnut Helena Päätalo ja taittanut Andreja Valtanen. Tiedote julkaistaan seuran kotisivulla, missä se on vapaasti kaikkien Sloveniasta kiinnostuneiden luettavissa.

Toivotan nautinnollisia lukuhetkiä ja hyvää joulun odotusta!

Sirpa Spoljaric, puheenjohtaja

Slovenialaisen ruoan päivä 17.11.

Marraskuun kolmantena perjantaina vietetään Sloveniassa slovenialaisen ruoan päivää. Päivän lanseerasi maan hallitus vuonna 2012. Päiväkodit, koulut ja monet muut laitokset tarjoavat tuolloin perinteisen slovenialaisen aamiaisen. Tästä aamiaisesta on kasvanut kansallinen hanke. Aamiaisella tarjotaan paikallisia tuotteita, kuten leipää, hunajaa, voita ja omenoita. Sekä perinteisen aamiaisen että slovenialaisen ruoan päivän tavoitteena on elvyttää aamiaisen nauttiminen ja kiinnittää huomio paikallisen ruoan etuihin. Sloveniassa ollaan viemässä läpi laajempaa terveelliseen ruokailuun ja liikuntaan liittyvää ohjelmaa, jonka osia ruokapäivä ja aamiaisen tärkeydestä muistuttaminen ovat. Myönteiset seuraukset alkavatkin näkyä. Yhä useampi lapsi ja aikuinen nauttii nykyisin terveellisen aamiaisen, hedelmien ja vihannesten kulutus on kasvanut ja makeutettujen virvoitusjuomien kulutus vähentynyt.

Kuva: Andreja Valtanen

Juliaaniset Alpit Lonely Planetin suosikkilistalla 2018

Lonely Planet on valinnut Slovenian Alpit yhdeksi vuoden 2018 kymmenestä parhaasta matkailukohteesta. Slovenian vuoristoseutua verrataan Chamonixiin ja Zermattiin. Matkailijoita on kuitenkin huomattavasti vähemmän. Erityisesti kehitään Triglavin kansallispuiston vuoria. Kuvankauniiden järvien, Bledin ja Bohinjin ympäristössä on sekä helppoja että kuntoa vaativia ulkoilureittejä. Monipuoliset harrastusmahdollisuudet, majoituspalvelut, julkinen liikenne ja muut matkailijoiden kaipaamat palvelut ovat toimivia.

Lonely Planetin uudella listalla ovat myös mm. Belfast ja Causewayn rannikko Pohjois-Irlannissa, Alaska sekä Languedoc-Roussillonin alue Ranskassa.

Kuva: Pavel Rakovec

Slovenia on Frankfurtin kirjamesseujen 2022 kunniavieras

Frankfurtin kirjamesseut ovat maailman suurin kirjatapahtuma, jonka kunniavieraana Slovenia on vuonna 2022. Sloveniassa uskotaan tällaisen näkyvyyden tukevan slovenialaisen kulttuurin tunnetuksi tekemistä kaikkialla maailmassa.

Kuva: Tuulikki Fahler

Yrjö Lautela

Borut Pahor joutui yllättävän tiukalle Slovenian presidentinvaalien toisella kierroksella marraskuussa. Hän sai 53% äänistä eli kuusi prosenttiyksikköä enemmän kuin kilpailija Marjan Sarec. Pahor voi kuitenkin olla tyytyväinen senkin vuoksi, että vasta toisen kerran istuva presidentti valittiin toiselle kaudelle itsenäisen Slovenian historiassa. Maan ensimmäinen presidentti Milan Kucan suoriutui toiselle virkakaudelle vuonna 1997 vaivattomasti jo vaalien ensimmäisellä kierroksella.

Kuva: YouTube Borut Pahor

Tämänkertaisten vaalien ehdokkaita voidaan luonnehtia melko värikkäiksi taustojensa tai kampanjatyylinsä vuoksi. Pahor kukisti edellisissä vaaleissa vuonna 2012 diplomaattitaitaisen presidentin Danilo Türkin esiintymällä kameroiden edessä ”kansanmiehenä” erilaisissa ammateissa kuten siivoajana tai roskakuskinä. Tällä kertaa Pahor on lähettänyt lapselliseksiin luonnehdittuja Instagram-postauksia. Tämä on johtanut vakavamielisten sloveenien kritiikkiin. Pahor on esiintynyt myös uimaranta-asuissa tai sukelluspuvuissa. Hänellä on tämän alan kokemusta, sillä slovenialaislehtien mukaan hän rahoitti aikoinaan mallin töillä opintojaan. Pahoria on jopa kutsuttu nimellä ”Barbie”, minkä hän on ottanut huumorin kannalta.

54-vuotiaalla Pahorilla on tietenkin kokemusta politiikassa, onhan hän toiminut pääministerinä ja parlamentin puhemiehenä. Pahor oli sosiaalidemokraattinen pääministeri vuosina 2008-2011, mutta voitti nyt presidentinvaalin riippumattomana ehdokkaana. Häntä on luonnehdittu poliittisissa kannanotoissa melko varovaiseksi ja pidättyväksi.

Pahorille tappion kärsinyt Marjan Sarec on 13 000 asukkaan pikkukaupungin Kamnikin pormestari. Aiemmin hän työskenteli toimittajana mutta myös koomikkona ja imitaattorina. Sarec on saanut näyttelijän koulutuksenkin. Hän on imitoinut menestyksellisesti slovenialaisia

poliitikkoja mutta myös ulkomaisia kuuluisuuksia kuten Fidel Castroa ja Osama bin Ladenia. Sarec joutuikin vakuuttelemaan, että hän oli ihan tosissaan pyrkimässä presidentiksi.

Sarec valittiin vuonna 2010 Kamnikin pormestariksi Myönteinen Slovenia-puolueen ehdokkaana, mutta neljän vuoden kuluttua hän oli ehdolla omalla listallaan ja valittiin jälleen, selvällä enemmistöllä jo ensimmäisellä kierroksella.

Sarec ei aio jättää valtakunnan politiikkaa presidentinvaalikeikkaan. Hän tähtää jo seuraaviin parlamenttivaaleihin, jotka on määrä järjestää kesällä 2018. Tämä hermostuttaa muiden puolueiden johtoa, varsinkin entistä pääministeriä Janez Jansaa, joka on jo kahdesti joutunut luovuttamaan vaaleissa voiton puolueelle, joka perustettiin vain pari kuukautta ennen vaaleja. Vuonna 2011 suurimmaksi puolueeksi nousi Ljubljanan pormestarin Zoran Jankovicin perustama Myönteinen Slovenia. Jankovic ei kuitenkaan silloin saanut muodostettua hallitusta, jolloin pääministeriksi nousi Jansa.

Vuonna 2014 nousi suurimmaksi Miro Cerarin kuusi viikkoa ennen vaaleja perustama Miro Cerar -puolue SMC, jonka nimi myöhemmin muutettiin Uudeksi keskustapuolueeksi, samalla lyhenteellä. Cerar on pitänyt hallituksensa koossa, ja Slovenian taloudellinen kehitys on viime vuosina ollut suhteellisen hyvää.

Cerarin puolueelle presidentinvaalit eivät kuitenkaan olleet suotuisat. Puolueen ehdokas Maja Makovec Brencic sai vain 1,7% äänistä. Ehdokkaita oli kaikkiaan yhdeksän, joista viisi naisia.

Huolestuttavinta Slovenian viime vuosien vaalituloksissa on ollut vähäinen osanotto. Äskeissä presidentinvaaleissa se oli 42 prosentin tuntumassa. Vuonna 2012 ensimmäisellä kierroksella 48% ja toisella 42%. Parlamenttivaaleissa äänestetään hieman vilkkaammin, mutta pudotus vuodesta 2011 vuoteen 2014 oli hurja, yli 65 prosentista alle 52:n.

Kordelinin säätiön kulttuuripalkinto suomentaja Kari Klemelälle

Teksti: Kordelinin säätiön tiedote

Alfred Kordelinin palkinnot 2017

Säätiö jakaa vuosittain neljä Alfred Kordelinin palkintoa tieteiseen, taiteisiin, kirjallisuuteen ja kansanvalistukseen. Palkinnot ovat 30 000 euroa.

Kuva: Markku Ulander

Yksi palkittu on suomentaja Kari Klemelä

-Suomentaja Kari Klemelä tekee arvokasta kulttuurityötä kääntäessään suomen kielelle kauno- ja tietokirjallisuutta eteläslaavilaisista kielistä sekä venäjistä. Hänen ansiostaan olemme saaneet suoria suomennoksia sloveenin, kroatian, makedonian, bosnian ja serbian kielistä. Näin myös jugoslavalaisen Nobel-ehdokas Danilo Kišin teokset ovat löytäneet suomalaislukijansa, todetaan palkinnon myöntämisperusteissa.

-Slaavilaisten kielten ohella Klemelä on kääntänyt ruotsista, englannista, ranskasta ja saksasta. Käännöskirjallisuuden osuus tiedon ja sivistyksen levittäjänä on merkittävä. Tällöin suomentajan taito on ratkaisevassa asemassa, minkä helposti unohtamme. Suomentaja analysoi, tulkitsee ja muuntaa tekstin ymmärrettäväksi mahdollisesti aivan toista kielellistä kulttuuria edustavalle lukijalle. Kaunokirjallisuuden suomentajaa on kiittäminen siitä, että hän tutustuttaa lukijan uusiin maailmoihin, joihin tällä ei muuten olisi sisään pääsyä. Klemelä tekee tämän varmaotteisesti ja korkeatasoista kirjallista kykyä osoittaen, toteaa säätiö palkinnon perusteista.

Vuodesta 1920 lähtien jaetulla palkinnolla on haluttu huomioida suomalaisia kulttuuritekoja. Vuonna 2017 palkinnon saivat toimittaja ja tietokirjailija Elina Grundström (kuvassa 2. vas), PhD Sarah Butcher, Kari Klemelä sekä arkkitehti Anssi Lassila (kuvassa oik.).

Se oikea Melania eli länsi ja itä Slovenialaisesta näkökulmasta

Martina Siler

Olen Suomessa asuva slovenialainen ja luin innolla sekä Sofi Oksasen avoimen kirjeen Melania Trumpille (HS 12.10) että Suvi Turtiaisen Sloveniaa ja Melaniaa puolustautuvan kommentin (HS 13.10). Mielestäni molemmat kirjoitukset olivat loistavia – kumpikin omalla tavallaan. Haluaisin avata jälleen yhden näkökulman tähän Melania Trumpiin ja Sloveniaan liittyvään kohuun – slovenialaistaustani hyödyntäen.

Synnyin 80-luvun alkupuolella, Sloveniassa, Jugoslaviassa. Sosialistisessa valtiossa kaikki oli hyvin. Slovenia oli aina kehittyneempi kuin muut entisen Jugoslavian osat. Elintarvikkeista ja tavaroista meillä ei koskaan ollut pulaa; myöskään maan rajat eivät olleet kiinni. Näin ollen moni slovenialainen perhe kävi viikonloppuisin ostoksissa läheisessä Itävallassa ja Italiassa. Emme ihan esiripun takana olleet, mutta niissä lähiulkomailta hankituissa tavaroissa oli kuitenkin jotain taianomaista. Milka-suklaata, pikakahvia, vaatteita. Valikoima kaupoissa siellä ns. lännessä oli kuitenkin laajempi ja parempi; toki kapitalismin rantautua Sloveniaan tilanne on muuttunut, jopa radikaalisesti. Moni 80-luvun slovenialainen on kasvanut siinä uskossa, että siellä rajojen takana on hieman parempaa elämää, tai ainakin suklaata. Sukupuolestaan riippumatta.

Slovenialaisia on reilu kaksi miljoonaa, ja tämä pieni maa on aina ollut jonkun isomman valtakunnan osa. Frankit, Habsburgit, Jugoslavia: Slovenian historia tuntuu olevan yhtä taistelua itsenäisyydestään. Jugoslavian kuoltua vuonna 1991 tämä meidän slovenialaisten unelma vihdoinkin toteutui. Slovenia on nuori maa, joka on ollut itsenäinen vastaa 26 vuotta. Myöskin slovenialainen kansalaisidentiteetti on nuori, vastaa kehittymässä vahvaksi. Suomeen muutin reilut kymmenen vuotta sitten. En siis muuttanut ns. länteen paremman elämän, työn taikka miehen perässä, vaan opiskelemaan; minun kiinnostukseni suomalaista hevimusiikkia, Kalevalaa ja omituista kieltä kohti on osoittautunut sen verran kohtalokkaaksi. Vuonna 2007 piti montaa kertaa selittää muille ulkomaalaisille opiskelijoille, että Slovenia ei ole Slovakia ja maan pääkaupunki on itse asiassa Ljubljana eikä Bratislava. Slaavilaiset maat, slaavilaiset kielet, aivan sama. Olin tottunut siihen. Slovenian lippu oli suunniteltu kaikessa kiireessä maan itsenäistymisen aikana, ja sen kyllä huomaa, sillä se muistuttaa Slovakian lippua vaarallisen paljon. Virheet tapahtuvat edelleen. Viime jääkiekon MM-kisoissa Kölnissä Slovakia voitti otellun Italiaa vastaan ja sai Slovenian kansallislaulun kiitokseksi. Huvittavaa, ainakin slovenialaisen näkökulmasta. Kerrankin meni toisinpäin.

Kokemukseni mukaan Slovenia on joskus 26 vuotta sitten todellakin ollut vain pieni valkoinen läiski kartalla. Tilanne on nykyään varsinkin erilainen. Olen onnellinen, että Suomessa tunnetaan Sloveniaa todella hyvin. Jopa näin hyvin, että sen mainetta puolustetaan, kiitokset tästä Suvi Turtiaiselle. Slovenialaiset olemme aina olleet ahkera ja kunnianhimoinen kansa. Meillä on mm. avaruusalan uranuurtaja Herman Potočnik Noordung 1900-luvun alusta, yhtye Laibach, Gorenjen kodinkoneet, Alpinan hiihtokengät sekä lukuiset huippu-urheilijat. Ollaanhan me juuri voitettu myös koripallon EM-mestaruuden. Ja kaiken lisäksi Sloveniasta on

kotoisin Melania Trump. Kuka muu suurkaupungin kokoinen kansa voi olla ylpeä ikiomasta ensimmäisestä naisestaan?

Mitä siis tarkoittaa itä ja länsi, näin slovenialaisesta aspektista? Slovenia on kuitenkin aina ollut sen toisen maailman maa. Se oli maailmaa, jossa oli punaisia tähtiä, rohkeita duunareita ja uskonto haitallinen ihmiskunnalle. Meidän sosialismi ei ollut niin kova kuin Neuvostoliiton kommunismi, mutta silti. Slovenia haluaisi olla Keski-Euroopassa, maan kulttuurissa on vaikutteita Italiasta ja varsinkin Habsburgin Itävalta-Unkarista – mutta myös Balkanista. Slovenia ei ole idässä, mutta ei lännessäkään. Siellä länsirajan takana on kenties aina ollut parempaa suklaata tarjolla; sitä Slovenialaiset emme aina halua myöntää. Ajatus, että tuo länsi siellä saattaa olla kuitenkin parempi, asustelee meidän kollektiivisessa alitajunnassa ja iskee silloin tällöin meidän itsetuntoomme. Itsenäisen maamme iän myötä tulee kenties lisää itseluottamusta ja varsinkin kansallisyylpeyttä.

Ymmärrän, miksi Sofi Oksanen näkee Melania Trumpissa stereotyyppisen itätytön. Donald Trumpin presidenttikausi on ollut yhtä suurta teatteria. Melania Trumpin rooli tässä miehensä teatterissa on omituinen. Oksasen Melania Trump on pelkkä representaatio: se on Melaninan antama vaikutelma itsestään. Jonkinlaisen näytelmän hahmo. Oikea Melaina on etäinen. Tuntematon. Tavallaan Melania Trump on kuin tyhjä kangas, joka houkuttelee piirtämään päällensä erilaisia ennakkoluuloja ja stereotyyppisiä. Oksanen esittelee vain yhden monista. Vaikka kuinka kapea Oksasen näkökulma onkaan, siinä on kuitenkin ripaus totuutta. Melaninan slaavilaisella aksentilla puhuttu englanti voi joka tapauksessa herätä erilaisia johtopäätöksiä. Melko varmasti Yhdysvaltoissakin edelleen löytyy väkeä, joka luulee Slovenian olleen Neuvostoliiton osa. Mikäli he ovat koskaan kuulleet Sloveniasta.

Presidentin vaimon rooli ei todellakaan sovi kaikille. Kuitenkaan en saa tuomita Melania Trumpia tai hänen hahmoaan sen enempää. Slovenia on sen verran menestynyt maa, ettei se tarvitse Melania Trumpin apua. Slovenialaisena ulkomailla kuitenkin toivoisin, että Melaninan kankaalle olisi mahdollista piirtää erilaisen hahmon. Aktiivisen, ajattelevan, itsenäisen. Haluaisin, että Melaninan toiminta antaisi karismaattiset kasvot Slovenialle ja loppujen lopuksi myös koko Euroopalle. Melanialla kun olisi nyt oiva mahdollisuus piirtää pienen kotimaansa suuren maailman kartalle. Myönteisissä merkeissä, lopullisesti. Minusta vaan tuntuu, että tuo suuri maailma kaikesta huolimatta ei edes tunne sitä oikeaa Melaniaa, mistä hän tulee ja kaikesta tärkein, miten hyvä ihminen hän sitten lieneekään. Harmillista.

Lena Björklund

Slovenia-seuraan syntyi vuoden 2016 alussa kirjapiiri, jossa ensin pyrittiin lukemaan suomeksi lähinnä vain sellaisia kiinnostavia kirjoja, joissa Slovenia ja slovenialaiset olivat jotenkin läsnä. Pian jouduimme laajentamaan aluetta. Ryhdyimme lukemaan entisen Jugoslavian alueella kirjoitettuja teoksia. Yleensä kyse on ollut romaanista, mutta olemme lukeneet myös lyriikkaa ja esseitä.

Tänä syksynä olimme sen tosiasian edessä, että meidän on taas laajennettava kehystä. Päätimme, että kiinnostuksemme liittyy Eurooppaan ja keskeisin näkökulmamme on historia. Olemme laatineet pitkän listan kiinnostavista kirjoista ja tarkkailemme valppaina uutuskirjoja eivätkä Sloveniasta tai sloveeneista kertovat teokset taatusti jää huomioimatta.

Jopa Melania Trumpista tänä syksynä suomennettu kirja on listassamme, joskaan ei vielä ehdotettu luettavaksi.

Sloveniasta voi lukea monella tavalla. Se oli osa Itävaltaa ja Itävalta-Unkaria useita vuosisatoja, niin kuin Suomi oli osa Ruotsia ja Venäjää. Se tarkoittaa, että kun lukee esimerkiksi Edmund de Waalin tavattoman kiinnostavaa kirjaa nimeltä Jänis jolla on meripihkanväriset silmät, liikutaan sen yli sata vuotta käsittävässä dramaattisessa historiallisessa kaarella tavallaan myös Sloveniassa. Jonkin maan suurvalta-ajan historia on sen alueella olevien, sittemmin itsenäistyneiden maiden historiaa myös. Niin kuin ruotsalainen historioitsija Peter Englund totesi Ruotsin suurvallan aikaisesta historiasta: se on osa myös Suomen historiaa.

Kun vuosi 2017 päättyy, olemme kahden vuoden aikana lukeneet nämä kirjat:

- Sergej Verčen dekkari Hautajaisilveily.
- Pajtim Statovcin Kissani Jugoslavia.
- Jani Saxellin Sotilasrajan unet.
- Anja Portinin Sarajevon kirjat.
- Ales Debeljakin Kaupunki ja lapsi.
- Draco Jančarin Sinä yönä näin hänet.
- Branimir Scepanovicin Suu täynnä multaa
- Pajtim Statovcin Tiranän sydän
- Ivo Andricin Drina-joen silta
- Miljenko Jergovicin Sarajevolainen Marlboro. Samaan lukupiiritapaamiseen luimme nuorena kuolleen slovenialaisen runoilijan Srečko Kosovelin tekstejä täältä: <http://www.kolumbus.fi/kari.klemela/Kosovel.htm>
- Vilmos Kondorin Budapestin synnit
- Edmund de Waalin Jänis jolla on meripihkanväriset silmät
- Peter Englundin Kirjeitä nollapisteestä

Tervetuloa kirjapiiriin jokainen, joka on siitä kiinnostunut. Tapaamme keskellä viikkoa, yleensä torstaisin tai keskiviikkoisin klo 15. Tunnelma on taattu: hyväntuulinen, keskusteleva ja kahvia ja teetäkin tarjoillaan.

Kokoonnumme Helena Leinosen viihtyisässä ja avarassa kodissa Munkkiniemessä. Keskustelu luetuista kirjoista on ollut hyvin vilkasta. Lukemiset ja keskustelumme ovat lisänneet tietoaamme historiasta ja varmaan auttaneet meitä ymmärtämään paremmin myös ihmistä ja ehkä tätä outoa nykyhetkeäkin. Saa kysyä ja ottaa yhteyttä:

Helena Leinonen, helena.leinonen.marianne@gmail.com

Lena Björklund, bjrklundlena@gmail.com

Jani Saxell

Tuomiopäivän karavaanissa liikutaan Sarajevon, Mostarin, Kronstadtin ja Pietarin kaupunkien välillä.

Lokakuun alussa Eurooppa-tetralogiani pääsi kolmanteen osaansa, kun Tuomiopäivän karavaani ilmestyi. Sarjan aiemmissa kirjoissa (Unenpäästäjä Florian, 2010 ja Sotilasrajan unet, 2014) olen hahmotellut vaihtoehtoista, maagisen realismin ja dystopian hengessä kuvattua Eurooppaa ja fokusoinut erityisesti Balkanille. Toisaalta romanien, toisaalta ex-Jugoslavian kansojen kokemuksiin.

Eurooppani sairastaa kroonista unikatoa, kyvyttömyyttä nähdä lohtua ja ymmärrystä tuovia unia. On vain lääkkeiden avulla saavutettava horrostila, joka pitää ihmiset jotenkuten työkykyisinä.

Toisaalta paranormaalit kyvyt ovat yleisempiä kuin tässä meidän todellisuudessamme. Florian Tímar, suomalaistunut ja nahkansa luonut romanianromani, johtaa siunauskirottujen joukkoaan kansakoulurakennuksesta fiktiivisestä Räk sylästä, pohjoiselta Uudeltamaalta.

Hänen poikansa Flavius vietti lapsuutensa Sarajevon piirityksen keskellä. Flaviuksesta kasvaa kostonenkeli, "Euroopan tiedostamattomassa ja yöpuolella elävän salaisen valtion" painajaispääministeri. Hän kokoaa Osattomien armeijan, joka haluaa saattaa lännen laajentumiskomissaarit ja tyhjää neuvottelusirkusta ylläpitäneet diplomaatit ja idän nationalistipoliitikat, ase- ja ihmiskauppiat tuomiolle Bosnian sodan aikaisista laiminlyönneistä.

Syylisyyden vuorovedet

Jos isä vertautuu tavallaan Martin Luther Kingiin, pojassa on Malcolm X:n ja Mustien panterien henkeä. "By any means necessary."

Flavius aikoo johtaa vapautettujen kansojen vaelluksensa Mongoliaan ja Länsi-Kiinaan – ja huolehtia, ettei eurooppalaisista valloista ole heitä seuraamaan. Niinpä tarvitaan ensiksi kyllin vakavia varoituksia, Sosnovyi Borin ydinvoimalan kaltaisissa paikoissa aivan Pietarin kupeessa.

Tuomiopäivän karavaanissa siunauskirotut ovat Pietarissa ja yrittävät estää Osattomien armeijan tuho yön. Samoin presidentti Tuimapään Venäjän massiivisen vastaiskun, joka väistämättä merkitsisi sivullisia uhreja.

Kaksi on joukosta poissa: Florian ja hänen "hengenvaarallinen henkivartijansa" Ruben Holkki. Florian on Mostarissa, tapaamassa nuoruudenrakastettuaan Danielaa, Flaviuksen äitiä. Ja saman tien kahden naisen loukussa, muistojensa ja syylisyytensä vuoksien ja luoteiden vie-

tävänä. Hän menettää toimintakykynsä juuri silloin, kun pitäisi olla 2000 kilometriä pohjoisempana. Suomenlahden rannoilla, ja pelastamassa maailmaa.

Onko Jugoslavian tie meidän tiemme?

Olen halunnut kirjoillani varoittaa siitä, miten menneet, käsittelemättä jääneet joukkomurhat saattavat johtaa koston kierteen uuteen puhkeamiseen.

Balkanilla on edelleen märkiviä, avoimia haavoja. Alueen maita ei ole rohkaistu kunnan totuus- ja sovintoprosessiin. Bosnia-Hertsegovinassa bosniakit, kroaatit ja serbit elävät kukin omissa kansallisissa getoissaan ja sankarillisissa kärsimyshistorioissaan. Jatkuva talouskriisi ja ikuisiksi venyvä "post-war"-välitila vain pahentavat asioita.

Muulla Euroopalla olisi paljon opittavaa Balkanin 1990-luvusta, nyt kun ääriajattelu ja vihapuhe nostavat päätään kaikkialla.

Rinnakkaiselolle ja arkiselle vuorovaikutukselle perustunut jugoslavalainen kulttuuri saatiin revittyä maan tasalle vain muutamassa vuodessa. Paluu ihmisarvoiseen elämään voi olla kymmenien vuosien prosessi. Jos tietä takaisin "normaaliin" enää edes on.

Kirjani on uskonto- ja ideologiakriittisyydessään waltarilaisilla linjoilla. Se käsittelee sitä uskomatonta tuhoa, jota ahtaan kansallisuusajattelun ja ulos sulkevan uskonnollisuuden nimissä tehtiin 1990-luvun alussa, siis keskellä Eurooppaa ja aivan hetki sitten. Nykyiset soihtukulku-eet ikävä kyllä osoittavat, ettei niistä ajoista ole paljon opittu.

Samalla olen pyrkinyt kuvaamaan sitä, miten ontoksi ihminen jää ilman minkäänlaisia kollektiivisia unelmia ja uskoa itsensä ulkopuolisiin voimiin. Tai vaikka olisi kuinka ateisti tai agnostikko, ilman näkemystä yhteisestä hyvästä ja arvoista, joita edistää.

Muistan hyvin Berliinin muurin murtumisen ja Keski- ja Itä-Euroopan samettivallankumousten euforian, samoin Baltian maiden laulavat vallankumoukset.

Ja sen krapulan myös. Kun uusilla vallanpitäjillä oli tarjota kovin vähän uusia positiivisia arvoja reaalisoialismin tilalle: eliitti keskittyi rosvokapitalismiin ja materiankähmintään. Tavallisilla itäeurooppalaisilla oli arkinen eloonjäämistäistonsa, karvahatut, verkkari- ja toppatakit, torikauppa ja kaasulaskut.

Musta Saara ja Ksenia Pietarilainen

Henkilökaartiini kuuluvat myös Musta Saara, romanien suojelupyhimys, ja Ksenia Pietarilainen, "Nevan helmen" ja elämässään eksyneiden pyhimys. Jotkut hahmoistani ovat löytäneet kutsumuksensa ihmiskaupan vastaisesta aktivismista ja maahantulijoiden auttamisesta.

Leinolais-södergranilaiseen traagisen optimismin henkeen kuuluu, ettei vaahdota systeemin epäkohdista tai haaveilla maailman pikaisesta ja jyrkästä muuttamisesta. Riittää, että tekee sen minkä voi. Aina yhdelle ihmisille ja unettomalle kerrallaan.

Kaunokirjailijana uskon yllättävien, välillä näennäisen vastakkaistenkin elementtien yhdistämiseen. Mielikuvituksellisten kehitelmien vastapainoksi kerronnan arkitason täytyy olla kunnossa, samoin lähistoriallisten detaljien. Arkinen karheus mahdollistaa irrottelun, todellisuuksien ja aikatasojen punonnan.

Lomitan 1800-lukulaista eepistä kerrontaa, kaikkine rönsyineen ja sivuhenkilöineen, oman 1980-90-lukulaisen nuoruuteni supersankarisarjakuviin, kyberpunk-scifiin ja maagiseen realismiin.

Tietyllä tavalla ex-Jugoslavian tarina on kauneudessaan ja karmeudessaan niin uskomaton, että sen kertominen vaatii fantasian tuomia vapauksia.

Tämä tarinakaari huipentuu keväällä 2019, kun ilmestyy tetralogian päätösosa Hautaitkuja ja synnyinparkaisuja. Siinä Flavius ja hänen lasten ristiretkensä pääsee vuosikausien vaellukselleen ja Euroopassa järisee.

Mutta kuten aiempienkin osien kohdalla, tarinat, henkilöahmot, pyhimykset, psionistit ja raivottaret ovat vieneet minua. Ja silloin kirjailijan ei auta kuin vikistä.

En siis voi mitenkään loppuelämäisesti taata, etteivätkö siunauskirotut voisi palata vielä neljännenkin kirjan jälkeen joskus, jossain muodossa.

WSOY (kuvaaja Pertti Nisonen)

Lena Björklund

Taas lähti iso joukko ihmisiä syventämään tietämystään Slovenian viineistä. Kerta oli jo seitsemäs, joskaan ei kaikille. Mutta joukossa oli niitäkin, joille se oli.

Painopistealue oli nyt karstimaata, joka levittäytyy molemmin puolin Italian ja Slovenian rajaa ja jatkuu Istrian niemimaalle Kroatiaan. Viininmaistelussa pitäydyimme Sloveniassa, mutta paikasta toiseen siirtyessämme tutuksi tuli hiukan myös Italian karstimaata.

Tällä terra rossan eli punaisen maan maisemissa valmistetaan legendaarisia viinejä. Perinteikkäimmät ovat punaviini Teran ja valkoviini Vitovska. Kuuluisin on Teran ja legendat siitä ulottuvat ajanlaskun alkuun saakka. Niitä vaalitaan niin Italiassa kuin Sloveniassa.

Väitetään, että Augustuksen kolmannen vaimon Livian lempiviini oli Teran, tuolloin ehkä nimellä Pucinum, ja että hän haetutti sitä niiltä seuduilta, joita me elo-syyskuun vaihteessa kiersimme. Livia oli 87-vuotias, kun hän vuonna 29 (jaa.) kuoli ja jo tämä todistaa monen mielestä, että Teran on suorastaan terveysviini. Tästäkin syystä: sitä kuulemma myytiin Itävalta-Unkarissa apteekkeista raskaana oleville naisille - rautapitoisuutensa vuoksi.

Karstimaan mullan alla levittäytyy onkaloita ja luolia. Karstimaata syntyy alueilla, missä kallioperä koostuu helposti liukenevasta kalkkikivistä, minkä seurauksena maaperään liukenee paljon mineraaleja. Teran on rautapitoinen viini, mutta myös hapokas. Ja niin kuin moni terveellisenä pidetty aines, sen herkullisuudesta ei olla ihan yksimielisiä.

Tämän kirjoittaja oppi pitämään Teranista asuessaan toisella puolen rajaa Italiassa ja nauttiesaan sitä Terrano-nimisenä. Etenkin kun neuvottiin, että ilmakuivattu kinkku ja Terrano ovat kuin luodut toisilleen.

Karstimaan kuuluisan punaviinin Teranin maistelu aloitettiin Rencelin luona mutkattomasti.

Aloitimme Teran-maistelut Josko Rencelin luona Dutovljessa. Maistoimme siellä toki muitakin viinejä. Rencelin kaikki viinit ovat ns. alkuviinejä eli viininviljelyssä noudatetaan biodynaamisia kriteerejä, viini käy luonnollisilla hiivoilla avoimissa sammioissa, lämpötilaa ei kontrolloida, viiniä ei suodateta eikä stabilisoida. Sulfiittia ei joko lisätä lainkaan tai vain minimaalisesti.

Rencelillä viinimatkalaisten joukko hajasijoittui tilaan, joka kai oli sisäpihan avointa varastotilaa. Yksi ryhmä arvioi viinejä tilan perällä, toinen sen suuaukolla ja muut laidoilla. Jokainen istuimensa löytäen. Mutkattomuus oli käypä olotila hiukan Menninkäistä muistuttavan Rencelin pörrätessä maistelijajoukosta toiseen.

Punainen, valkoinen ja oranssi

Moni kohtasi Teranin nyt ensimmäistä kertaa ja tutustumista lähdettiin heti syventämään vain viitisen kilometrin päähän, keskiaikaisen Stanjelin kylän tuntumaan, Kmetija Grčaan. Grča on paitsi viinitila myös ravintola. Isäntäväki oli kutsunut paikalle muitakin alueen viinintekijöitä, jotka kertoivat meille viinikellarin tynnyreiden keskellä alueen viineistä ja viininviljelyksestä. Paikalla olivat Boris Kristančič, joka tekee viiniä etiketillä Brandulin, ja Milivoi Sirca, Bojan Uhelj sekä paikan isäntä Ivo.

Jo Rencelillä maisteltiin karstialueen kuulua valkoviiniä Vitovskaa ja sitä saatiin lisää Grčassa. Ruokailun päätteeksi suu pantiin makeaksi Teran-liköörillä, joka kesähelteessäkkin toi joulun mieleen!

Karstialueen hotellimme sijaitsi Lipicassa ja tuskin kukaan meistä pystyi vastustamaan niitä lumoavan kauniita valkoisia lipizzanhevosia, joita oli aitauksissa joka puolella hotellin laajaa puistomaista ympäristöä. Aamulla moni suuntasikin hevosia katselemaan.

Ja sitten lähdettiin taas maistelemaan viinejä. Menimme sinne mistä kaikki alkoi vuonna 2012, Goriska Brdaan, jota myös Slovenian Collioksi kutsutaan, koska Italian puolella rajaa on Collio eli kukkula-niminen viinialue. Aluetta kutsutaan myös Slovenian Toskanaksi eikä syyttä.

Kun täältä lähdimme ensimmäisellä matkalla maistelemaan slovenialaisia viinejä, keskuuteemme vakiintui heti käsite kuorikontakti, englanniksi skin contact, jolla selitetään miten valkoviini saa oranssisen värin: kun se tehdään niin kuin punaviini eli käymisessä on rypäleen kuoretkin mukana lyhyemmän tai pidemmän ajan. Tämä esi-isien tapa tehdä valkoviiniä on nyt trendi laajemminkin kuin vain Sloveniassa.

Muun muassa oranssiviiniä saatiin Borut Blazicin viinitilalla noissa toskanalaisissa maisemissa. Oltiin ihan kiinni Italiassa. Moni kävi yhden piharakennuksen ovella ihan vain siksi, että sen edestä meni raja, rajattomasti.

Blazic on yksi niistä slovenialaisista viinintekijöistä, jotka nostettiin esiin Italian Slow winen tämänvuotisessa viinioppaassa, jossa aiemmin on esitelty vain italialaisia viinintekijöitä. Blazic sai oppaassa pullo-merkinnän. Se tarkoittaa, että Slow winen arvion mukaan Blazicin viinit ovat keskimäärin erinomaisia eikä niissä ole suuria laatueroja.

Simona Blazic toimi erittäin ystävällisenä emäntänä tuoden pöytiin juustoja, salamia ja leipää – tyypillisiä lisukkeita slovenialaisessa viininmaistelussa. Blazicien luona maistelimme pääasiassa valkoviinejä, joista osa oli oranssisia, osa tutumpaa läpinäkyvää valkoviiniä. Pöytään tuotiin Jakotia (entinen Tokai Friulano), Rebulaa, Sauvignonia...

Päivä oli taas kuuma, toisin kuin samaan aikaan Suomessa, ja illaksi vetäydymme ihanan vehreään Lipicaan, vielä yhdeksi yöksi.

Kuva vasemmallalla: Emil Tavčar toi näytteeksi myös palan karstimaata. Sen punaisuus uhkuu samaa voimaa kuin Teran. Kuva oikealla: Slovenialaisessa viinimaistelussa on aina maukas kattaus. Tässä olemme Blaziceilla Goriska brdassa.

Triesten kautta Koperiin

Lopun osaa matkasta yövyimme rannikolla, Koperissa. Sinne ei Lipicasta ole pitkä matka, joten saatoimme viettää päivän Triestessä Italian puolella, ennen kuin jatkoimme Koperiin. Jakauduimme pieniin ryhmiin kiinnostuksen perusteella. Osa tutustui Triesten slovenialaisten historiaan, osa yritti löytää Triestessä pitkään viipyneen kirjailija James Joycen muistoa vaalivia olutbaareja ja osa samoili ihan vain filiksen mukaan. Päivä oli taas niin kuuma, että sekin ohjasi kulkua – varjoon.

Koperiin päästyämme moni riensi päivän päätteeksi vielä vanhan venetsialaiskaupungin vanhimpaan osaan ja rannan sävähdyttävään valaistukseen. Joku toimelias valotaiteilija oli

synnyttänyt monivärisesti hehkuvaa tunnelmaa rantapromenadille, jonka tuntumassa ruoka- ja muut herkuttelupaikat odottivat juuri meitä.

Seuraavasta päivästä muodostui ikimuistettava monesta syystä. Lähdimme tutustumaan Pyhän kolminaisuuden kirkkoon Hrastovljeen. Kirkko on 1100- ja 1400-luvulta ja sen seiniä kiertää ilmaisuvoimainen luomiskertomus freskoina. Kirkkoa ympäröi muuri ja kirkkoa muureineen ympäröi mitä kaunein laakeakukkulainen vihreä maisema. Siinä lepäsi se kuuman kesäpäivän syvä hiljaisuus, joka ei viime kesänä Suomeen ehtinyt.

Ja sitten matka vei taas viinin ääreen, nyt Vipava-joen laakson itäisille rinteille, 300-400 metrin korkeuteen. Nautittuamme lounaan laakson pohjalla aloimme nousta. Nousimme ja nousimme, kunnes vastaan tuli talon 90-asteen kulma, jota asfalttatie myötäili. Sen vierestä alkoi putous tyhjiyteen. Taitava kuljettajamme peruutti ja eteni, yritti taas, mutta ei. Tuli todistetuksi ettei bussi taivu 90-asteen kulmaan ja sekin, että sitä yrittäessä matkustajat huolestuvat. Joten poistuimme bussista.

Matkaa Ivi ja Edvard Svetlikille oli vielä aika paljon jäljellä rinteessä, jossa tie mutkittelee serpentiininä. Mutta lopulta olimme perillä ja viihdyimme kauniilla aurinkoisella kukkulalla niin hyvin, että ajantaju katosi täysin. Meitä kohdeltiin kuin odotettuja rakkaita ystäviä. Pariskunta, miltei 50 vuotta yhdessä ollut ja silti vielä kovin nuorekas mieleltään, halusi todella että viihdyimme.

Niinpä pöytään yhtäkkiä tuotiin pino lautasia ja isäntä sanoi: "Eiköhän ruveta nauttimaan?" Siinä vaiheessa olimme jo maistelleet Svetlikien oranssisia Rebuloita useampiakin, ja rentous oli jo vallannut meidät. Svetlikit ovat keskittyneet Rebula-rypäleeseen ja he valmistavat Rebula-viininsä niin kuin isoisät ja isoisoisät viininsä valmistivat eli kuorikontaktissa.

Mutta kun ryhdytään oikein nauttimaan, aletaan syödä. Pöytään tuotiin Ivin tekemää perunasalaattia, naapurin valmistamia makkaroita, juustoa ja Italiasta haettua leipää. Edvard oli varta vasten käynyt rajan toisella puolella hakemassa lempileipänsä nauttavaksemme.

Ja niin siinä kävi, että bussi ja kuljettaja unohtuivat, kelloa ei katsonut kukaan. Jossain vaiheessa jonkun silmä kelloon kuitenkin osui ja lähdimme miltei juosten alempana odottavalle bussille oikein kunnolla myöhässä, mutta sydämellisesti kestitettyinä.

Svetlikit (myös kuva edellisellä sivulla) huolehtivat meistä niin kuin olisivat odottaneet meitä vieraisille jo pitkään. Sydämellinen vieraanvaraisuus poisti ajantajun kokonaan. Emäntä lvi sinisessä mekossa.

Entisten baijerilaisten kylä

Ryhdistäytyminen alkoi heti seuraavana aamuna, kun tutustuimme Pivkan sotahistorialliseen museoon, jonne on kerätty niin Jugoslaviaan kuin Slovenian itsenäistymiseen liittyvää materiaalia. On panssarivaunuja, tykkejä, lentokoneita, jopa pieni sukellusvene. Jokunen uskaltavasti sen sisäänkin. Museo ei ole vain sisätiloissa, vaan levittäytyy myös maastoon. Tutustuimme museoon opastetusti.

Ja sitten kutsui taas karstimaa ja viinit. Menimme Emil Tavčarin luo Krepljeen. Tavčar-nimiset ovat Saksan Baijerista 1300-1400-luvuilla seudulle emigroituneita ja alun perin Tauszher-nimiä, mutta vuosisatojen kuluessa sukunimi on slovenialaistunut. Tavčareita on Krepljessä enemmänkin.

Emil Tavčar brändää viininsä nykyään Tauszheriksi – saksalaisten esi-isänsä kunniaksi. Baijerilaisten jälkeläiset ovat valmistaneet viiniä näillä seuduilla satoja vuosia. Emil oppi viininteon isältään, isänsä omalta isältään jne. Viiniviljelyä tehtiin sukupolven vaihdos vuonna 1990. Emilin ottaessa päävastuun viininteosta, hän ei puuttunut muuhun kuin sadon määrään. Hän pienensi satoa nostakseen viinin laatua. Emilin viinit ovat luonnonmukaisia.

Juuri Krepljessä alkoi Karstin ilmakeivä kinkun valmistus ensimmäisenä ja Emilin isällä oli siinä merkittävä rooli. Pöytään tuotiinkin sitä Karstin prosciuttoa ja jokainen saattoi kokeilla miten Teran ja se sopii yhteen. Maistelimme myös Vitovskaa, mutta nyt oranssisena. Ja Istrian Malvazijaa, sitäkin oranssisena. Sitä oli tehty vain 400 pulloa vuoden 2015 sadosta.

Maistelimme viinejä kauniisti kunnostetussa vanhassa talossa. Emil Tavčarin poika on puuseppä ja isäntäväki kertoi, että pihapiirin perinteiset vanhat rakennukset restauroidaan seuraavaksi.

Emil Tavčar oli meitä varten tuonut näytteille lohokareen karstimaata. Kovin erilaiselta se näytti kuin suomalainen maaperä.

Hrastovljessa sijaitsevassa Pyhän kolminaisuuden kirkossa freskot täyttävät vanhan kirkon kaikki pinnat. Seiniä kiertävät vaikuttavat freskot. Kuvassa kuolemantassi, mistä kirkko on kuuluisa.

Sade ja viileys saattoi kotimatkalle

Viikon loppuksi pidettiin vapaapäivä. Jokainen teki mitä halusi. Koperista pääsi julkisilla mooneen suuntaan ja moni lähti viehättävään Piraniin, pittoreskiin venetsialaiskaupunkiin.

Hiukan jo sateli ja ukkosteli, lämpöä oli aiempia päiviä vähemmän. Ja kun matkan viimeisenä päivänä lähdimme kohti Ljubljanaa oli jo ihan suomalainen kesä, Ljubljanassa suorastaan viileää.

Ehdimme olla Ljubljanassa monta tuntia, koska lentomme oli illalla. Kaupungissa oli meneillään maalaismarkkinat ja houkutukset niin suuret, että joskus oli vain kuljettava päättäväisesti kobjen ohi.

Ljubljana on nautintoja etsivälle matkailijalle helppo kohde: hyviä ruokapaikkoja on miten paljon tahansa, konditoriakahviloita samoin ja suuria jäätelöbaareja sekä muutama oikein hyvä viinibaari. Sellaisessa ympäristössä suomalaistyyppinen kesä ei niin haittaa.

Kaikki artikkelin kuvat: Tuulikki Fahler

Aila ja Pentti Tienhaara

Lähdimme Ykkösmatkojen Sloveniaan matkalle 11.10. viikoksi. Lento Finnairilla Ljubljanaan ja sieltä keltaisella bussilla parin tunnin matka Portoroziin, Adrianmeren rannalle, jossa oli kylpylähotelleja vierä vieressä.

Maisemat olivat silmiä hivelevät. Pohjoisessa näkyi Alppeja, vihreitä ja kumpuilevia niittyjä. Traktorit näytti olevan vanhempaa mallia kuin meillä. Syksyn sävyjä oli myös ja voisi sanoa, että kauniin tasaisesti keltaruskaa, silmiä hiveli.

Pääsimme Portoroziin ja upeita hyvätasoisia spa-hotelleja oli kymmeniä. Grand hotel oli meidän. Puolihoito kuului ja se oli riittävä. Joka päivälle oli jokin retki ohjelmassa ja mielenkiinto historiaan ja vanhoihin kaupunkiin heräsi. Lähellä on Piran, jossa on vanhoja kivitaloja, kapeita kujia, kirkkoja ja plaza, josta ihailimme kirkontornia, joka muistutti Venetsiassa Markusen aukiolla olevaa korkeampaa tornia.

Kuljetus oli Koperiin, ostoskeskukseen. Se oli samantyyppinen kuin Suomessa, mutta pienhkö. Kiertelimme ja totesimme, ettei ole ostettavaa huokeista hinnoista huolimatta. Myös Izolan vanhaan kaupunkiin teimme kierroksen.

Seuraavana päivänä koko päivän retki Istrian niemimaalle, Kroatian puolelle. Mukana oli joukko golfareita, jotka jätettiin upealle kentälle päiväksi ja jatkettiin matkaa. Kroatian puolella maisemat olivat vaatimattomat. Saavuimme Pulan ja Rovinjin roomalaisten aikaisiin kaupunkiin. Kiersimme hyvin säilyneen Colosseumin ympäri. Sitä tietysti restauroitiin.

Venetsia jätettiin väliin ja nautittiin 22-asteisesta kesästä. Aurinko paistoi aina puolen päivän jälkeen lämpimästi ja rantakaduilla ei ollut tungosta. Aurinkotuolit oli jo kerätty pois ja terasseilla oli rauhallista. Siellä oli kyllä tarjolla pitsoja, kahvia ja ihania kakkuja. Hotellissa

oli mineraalisuola-allas vapaassa käytössä ja se olikin terveyden lähde, kellutella vedessä. Saunaosastolla oli 7 erilaista saunaa. Myös suomalainen sauna.

Vielä oli yksi päiväretki Postojnan tippukiviluolille. Tämä on maailman ainutlaatuisin ja suurin. Olihan sinne osuneet sadat kiinalaisetkin. Siellä käy vuodessa lukuisa turistijoukko ihmettelemässä mineraalivesien tekemiä ainutlaatuisia kilometrien pituisia luolastoja.. Helppo oli esittelykierros pienoisjunalla kiertää luolasto, mutta kuvien ottaminen ei ollut helppoa. Mutta olipa näkemisen arvoinen!

Luoliin on niiden 200-vuotisen aukiolon aikana tutustunut n. 38 miljoonaa vierailijaa. Tänä vuonna saavutetaan ennätysellinen vuotuinen kävijämäärä, 1,2 miljoonaa.

Sitten ajeltiin kuuluisien Lipizan hevosten ohitse. Ei sen enempää jääty ihastelemaan. Jatkettiin matkaa Blediin, jossa oli pieni korkealla oleva järvi ja saassa kirkko. Bledissä nautittiin upeasta atmosfääristä. Sää oli todella hieno, ruskaa oli ja kuten koko matkalla, ei ollut tuulen häivääkään. Upeat Alpit nähtiin ja ajettiin takaisin Ljubljanan ohitse. Siihen tutustuminen siis jäikin seuraavaan kertaan.

Tämä oli pikavisiitti Sloveniaan ja saimme käsityksen, että slovenialaiset ovat yritteliäitä ja maataan arvostavia, ovathan taistelleet Ex-Jugoslavian sodan myötä 10 päivässä itsenäisyyden. Kansa on uskonnoltaan katolilaisia ja slovenialaisia suurin osa, ei ollut ristiriitoja.

Silmiinpistävintä oli siisteys. Maat ja puutarhat, viinitarhat, oliivipuutarhat ja talojen puutarhat huolella hoidettuja. Roskan roskaa ei nähnyt. Ainutlaatuista!

Suosittelen Sloveniaan tutustumista. Kun vain järjestyy aikaa, niin sinne voisi mennä omatoimimatkalle. Lentoja löytyy. Kevätpuoleen useita viikossa.

Kaikki artikkelin kuvat: Aila ja Pentti Tienhaara

Slovenia-Seuran tiedoteen ovat tehneet:

- Aineiston kokoaminen: Helena Päätaalo
- Julkaisun ulkoasu ja taitto: Andreja Valtanen
- Etusivun kuva: Pavel Rakovec

Marraskuu 2017